

Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка
Природничо-економічний факультет
Кафедра географії та методики її викладання

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА
на тему:
Використання методу проектів на уроках географії

Виконав: здобувач освіти 2 курсу Geo1-M23z групи
Спеціальності 014 Середня освіта (Географія)
МАЛИЙ Родион Іванович
Керівник: Мендерецький Вадим Владиславович,
п.пед.н., професор
Рецензент: Лісовський Андрій Сергійович, к.г.н.,
старший викладач

Кам'янець-Подільський – 2024 р.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ОП		освітні проекти
ЗСО	—	заклад середньої освіти
ККД	—	коефіцієнт корисної дії
НУШ	—	нова українська школа
ОТГ	—	об'єднана територіальна громада
МАН	—	мала академія наук

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	7
1.1. Підходи до розуміння методу проєктів у навчанні.	7
1.2. Типи проєктів	14
1.3. Методи дослідження.....	20
1.4 Умови безпечної роботи при здійсненні досліджень.....	26
РОЗДІЛ 2. МІСЦЕ ОСВІТНІХ ПРОЄКТІВ У ЗМІСТОВІЙ СТРУКТУРІ ГЕОГРАФІЇ ДЛЯ 10 ТА 11 КЛАСІВ.....	32
2.1. Тематична структура 10 класів з позицій освітньої проєктної діяльності.	32
2.2. Тематична структура 11 класів з позицій освітньої проєктної діяльності.	33
2.3. Позакласна та позаурочна проєктна діяльність.....	34
РОЗДІЛ 3. ЕФЕКТИВНІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ОПОРНОГО ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ.	35
3.1. Характеристика умов педагогічного дослідження.	35
3.2. Реалізація індивідуальних проєктів.	36
3.3. Реалізація парних проєктів.....	38
3.4. Реалізація групового проєкту.	40
РОЗДІЛ 4. ПАРАМЕТРИ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕТОДУ ПРОЄКТІВ.....	43
4.1. Переваги та недоліки.	43
4.2. Рекомендації для удосконалення.....	45
ВИСНОВКИ	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	50
ДОДАТКИ.....	54

ВСТУП

Сучасні вимоги до організації освітнього процесу в середній школі в умовах активного впровадження діяльнісного підходу при здійсненні навчання зорієнтовані на застосування інновацій та нетрадиційних навчальних форматів. Нова українська школа та відповідні освітні моделі в її межах формують високі стандарти до підготовки здобувачів освіти, зокрема при формування компетентностей соціальної взаємодії та розуміння довкілля. Необхідність володіння практичними навиками самостійної організації освітньої і дослідницької роботи визначають актуальність досліджень освітніх форматів які забезпечують такі вимоги. Дієвим прикладом зазначених форматів виступає метод проєктної освітньої діяльності здобувачів освіти.

У порівнянні з іншими освітніми технологіями, метод проєктів є одним із найперспективніших та найбільш ефективних, оскільки забезпечує середовище креативного прояву здібностей здобувачів освіти, активізує їх мотивацію у реалізації освітньої діяльності, є потужним фактором розвитку інтелектуальних здібностей та навичок самостійної практичної діяльності. Здобувачі освіти при цьому отримують компетентності для вирішення проблемних ситуацій які необхідні для самореалізації в майбутньому. Метод проєктної діяльності зорієнтований на активізацію здобувачів освіти у здобутті знань та навиків, а також ініціативності у виборі різних підходів при вирішенні труднощів із застосуванням набутих компетентностей у процесі здійснення практичної діяльності.

При вивченні тематичних компонентів на уроках географії у старшій школі метод освітніх проєктів дозволяє максимально розкрити творчий потенціал здобувачів освіти, не обмежуючи їх шаблонними варіантами вирішення завдань та репродуктивного вивчення фактичної інформації. Значний об'єм матеріалу що неможливо охопити в межах класних занять метод проєктів дозволяє реалізувати через самостійну та факультативну діяльність

здобувачів освіти, забезпечуючи цим комплексний та цілісний підхід у освітній роботі.

Об'єктом роботи є метод проєктів у системі освітньої діяльності на уроках географії.

Предметом дослідження умови ефективної організації освітньої проєктної діяльності на уроках географії в старшій школі .

Мета роботи: визначити умови ефективного використання методу проєктів на уроках географії в старшій школі.

Завдання:

1. Ознайомитися із теоретичними засадами, структурою та методикою застосування освітньої проєктної діяльності в закладах освіти на уроках географії;
2. Здійснити аналіз перспектив реалізації проєктного методу в системі тематичного планування на уроках географії в старшій школі;
3. На основі спостереження, експериментальних даних та аналізу шкільної документації зібрати інформацію про досвід застосування методу проєктів у різних форматах..
4. Визначити основні переваги та недоліки застосування методу проєктів у системі географічної освіти, визначити умови оптимізації його застосування.

Методи дослідження. Для вивчення умов ефективного застосування методу проєктів при вивченні географії у старшій школі застосовувались бібліографічний аналіз, педагогічний експеримент, педагогічне спостереження, вивчення педагогічного досвіду та ін.

Наукова новизна – встановлення регіональних особливостей застосування методу проєктів на уроках географії у старших класах, оцінка ефективності різних форматів його реалізації на основі перехресних методів педагогічного дослідження.

Практичне значення – перспектива використання результатів дослідження для планування і проведення освітніх заходів з використанням методу проєктів.

Апробація результатів дипломної роботи. Основні положення дипломної роботи доповідались і обговорювались на науковій конференції, а саме: на підсумковій науковій конференції студентів та магістрантів.

Публікації. Основні положення дипломної роботи опубліковані в збірниках наукових праць підсумкової наукової конференції студентів та магістрантів.

Структура та обсяг роботи. Робота включає 53 аркуші текстового матеріалу складаючись зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел, який містить 43 найменування і додатків.

ВИСНОВКИ

Актуальність застосування методу проєктної освітньої діяльності здобувачів освіти обумовлена його ефективністю з позицій креативної відкритості та формування важливих дослідницьких та комунікативних компетентностей. Його роль при вивченні географічного матеріалу буде зростати в процесі інтеграції діяльнісного підходу в освітню систему, а розвиток технологічних засобів сприятиме пришвидшенню процесу аналізу просторової інформації та її візуального оформлення і представлення.

Метод проєктів є складовою проблемної технології навчання, оскільки спрямований на вирішення завдань, що не передбачають єдиної правильної відповіді а форма вирішення не обмежена стандартним шаблоном відповіді. Освітні проєкти поділяються за тематичним змістом, тривалістю реалізації, специфікою освітньої діяльності. Алгоритм реалізації освітнього проєкту включає формулювання та постановку проблеми; визначення послідовного плану дій; пошук і опрацювання інформації, створення продукту який є кінцевим відображенням проєкту та презентація створеного в результаті проєктної діяльності продукту.

Значний вклад у вивчення та застосування проєктної діяльності здійснили вітчизняні науковці: Н. В. Борисова, Т. В. Качеровська, О. Є. Коваленко, О. М. Пехота, Г. М. Романова, С. О. Сисоєва та ін.

Відповідно до тематичних особливостей організації освітнього процесу із географії у старшій школі, освітнє проєктування має значний потенціал для застосування при вивченні регіональних особливостей соціально-економічної ситуації світових регіонів у 10 класі. Тут найбільш перспективними будуть індивідуальні проєкти спрямовані на пізнання додаткової фактичної інформації та розкриття окремих геопросторових закономірностей. Для 11 класу найбільш прийнятними будуть узагальнюючі проєкти направлені на пошук підходів до вирішення глобальних або регіональних проблем, що потребують консолідації групових зусиль для вирішення.

Педагогічне спостереження, як дослідницький метод дозволяє визначити особливості та умови ефективного застосування методу проєктів без прямого втручання у освітній процес. Його застосування щодо дослідження підготовки і реалізації освітнього групового проєкту в 11 класі дозволило прослідкувати увесь послідовний процес проєктування від постановки проблеми до представлення результатів. При цьому вдалося виявити головні фактори які сприяли мотивації і значущості проєкту для здобувачів освіти і недоліки організації роботи, пов'язані передусім із суб'єктивним ставленням окремих учасників.

Педагогічний експеримент у 10 класі продемонстрував ефективність парних проєктів при вивченні додаткового навчального матеріалу при вивченні країн Азії. При цьому кращі показники залишкових знань були характерні для учасників що здійснювали проєктування навіть коли інформація стосувалася не їхньої роботи. Це можна пояснити усвідомленням механізму пошуку інформації та усвідомленням цінності одержаних результатів.

Вивчення передового педагогічного досвіду щодо організації індивідуальних конкупсних проєктів з географії продемонструвало їх потужний освітній та мотиваційний потенціал що обумовлює сфокусований вплив при формуванні дослідницьких навиків та автономвзацію дяльності здобувача освіти, а також розвиток його мовно-комунікаційних навиків.

Результати дослідження демонструють ряд переваг та складнощів при системному застосуванні методу проєктів у освітній роботі з географії ц старшій школі. Зокрема до позитивних моментів доречним буде виокремити такі: Посилення індивідуальної освітньої діяльності та удосконалення навичок у прийняття рішень та самостійному пошуку і аналізі потрібної інформації; посилення зацікавленості до змісту навчальної дисципліни і освітнього процесу в цілому, поглиблене освоєння предмету у тому числі окремих змістових складових; тематичних компонентів; розвиток навичок дослідницької діяльності та самостійного освоєння навчального матеріалу;

розвиток навичок роботи з джерелами інформації та засобами їх відображення; удосконалення навичок комунікаційної активності здобувачів освіти.

До головних недоліків варто виокремити: великі обсяги витраченого часу на здійснення проєктної діяльності; труднощі контролювання процесу підготовки проєкту; складність рівномірного розподілення робочих обов'язків та завдань між учасниками проєкту; труднощі представлення досягнень проєкту; обмеженість можливостей підготовки проєктів здобувачами що не мають розвинених вмінь самостійної дослідницької роботи.

Основні рекомендації щодо застосування методу проєктів на уроках географії, відповідно до результатів дослідження: здійснення зовнішнього контролю якості проєктної роботи та отриманих результатів; чітке дотримання теми та продуманий склад учасників; рівномірний розподіл завдань між учасниками освітнього проєкту; обов'язкове колективне обговорення результатів та допомога у коректному формулюванні висновків.

Загалом проєктна діяльність є ефективною і потрібною системою підготовки здобувачів освіти з географії у старшій школі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ассаул В. Метод проектів у виховній роботі. Проектна діяльність у ліцеї: компетентісний потенціал, теорія і практика: Науково-методичний посібник / за ред. С. М. Шевцової, І. Г. Єрмакова, О. В. Батечко, В. О. Жадька. К.: Департамент, 2008. 520 с.
2. Волковська Т. Проектування як метод особистісно орієнтованого навчання // Початкова школа. – 2006. – №40. – С.9-10.
3. Баханов К. О. Життєтворчі проекти в навчанні історії України. Х.: Основа, 2008. 109 с.
4. Башинська Т. Проектувальна діяльність – основа взаємодії вчителя та учнів. Дайджест педагогічних ідей та технологій. 2003. №3. 49–52 с.
5. Бугрій О.В. Теорія і методика формування інтелектуальних умінь учнів у процесі географічної освіти. Кр.Р. 2001. 55 с.
6. Географія та економіка. 6-11 кл. : навчальні програми, методичні рекомендації про викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2019/2020 навчальному році / Укладач Р. В. Гладковський. Харків: Вид-во «Ранок», 2019. 192 с.
7. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. К.: Либідь, 1997. 376 с.
8. Грицай Н. Б. Метод проектів у методичній підготовці майбутніх учителів біології. Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія: Педагогічні науки. 2012. Вип. 109. С. 182–191. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2012_109_27
9. Дембіцька С. В., Яблочников С. Л. Проблемне навчання як фактор управління якістю навчального процесу. Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). Бердянськ: БДПУ, 2007. №1. С. 18–26.

10. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnihstandartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>

11. Додусенко Н.О., Нетужилова І.В. Проектна діяльність у початковій школі. – Х.: Вид.група «Основа», 2010. – 223с.

12. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремін. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

13. Єрмаков І, Г. Метод проектів у контексті життєвих результатів діяльності учнів. Проектна діяльність у ліцеї: компетентісний потенціал, теорія і практика: Науково-методичний посібник / 25 за ред. С. М. Шевцової, І, Г. Єрмакова, О. В. Батечко, В. О. Жадька. К.: Департамент, 2008. 520 с.

14. Женжера Ю. «Метод проектів як засіб розвитку дослідницької компетентності», Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка. Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти, 2015. Вип. 8, ч. 2., С. 99–103.

15. Зоц В. Впроваджуються проектні технології. Завуч. 2004. №6. С. 2-3.

16. Ісаєва Г. М. Метод проектів як форма організації навчальної діяльності у роботі з підручником географії. Проблеми сучасного підручника. 2012. №12. С. 400-408.

17. Кагаров Е. Г. Метод проектов в трудовой школе / Е. Г. Кагаров. – Л. : Брокгауз-Ефрон, 1926. – 88 с. – С. 20–25.

18. Куриленко Н. В. Метод проектів як засіб розвитку екологічної компетентності учнів основної школи. Актуальні проблеми природничо-математичної освіти в середній і вищій школі: матеріали міжн. наук.-практ. конф., м. Херсон, 26–28 червня, 2014 р. Херсон, 2014. С. 144–146.

19. Лук'янова Л. Технологія організації проектної діяльності. Імідж сучасного педагога. 2009. № 10. С. 16-21 15. Маханько І. В. Технологія проектування як ефективний засіб формування життєвих компетентностей учнів (навчально-методичний посібник) – Кривий Ріг, 2010. 56 с.

20. Мелашенко К. М. Технологія проектного навчання. Завуч. №13(271). Травень, 2006. 12–14 с.
21. Навчальна програма «Природознавство» 5 клас. Програма затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalnaserednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>
22. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
23. Освітні технології: Навч.-метод. Посіб./ О.М.Пехота, А.З.Кінтенко, О.М.Любарська та ін.; За заг.ред. О.М.Пехоти. – К.: А.С.К., 2002. □ 255с.
24. Петрова І. В. Проектування в соціально-культурній сфері: Навчальний посібник / І. В. Петрова. К.: Вид-во КНУКіМ, 2007. 372 с. 26
25. Про повну загальну середню освіту: Закон України. Зі змінами, внесеними згідно із Законом № 764-IX від 13.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
26. Романовська М. Б. Метод проектів у навчальному процесі (методичний посібник). Харків: Веста; Ранок, 2007. 160 с.
27. Стадник О. Г. Метод проектів у викладанні географії / О. Стадник. – Х., 2008 – 110 с.
28. Стойкова М. Ігри на уроках географії. Краєзнавство. Географія. Туризм. 2008. №17– 18. С. 22– 28.
29. Сучасні педагогічні технології. Навчально-методичний посібник / укладач Е. І. Федорчук. Кам'янець-Подільський: АБЕТКА, 2006. С. 57.
30. Тадеуш О. М. Метод проектів як форма продуктивного навчання студентів. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. 2017. Вип. 29. С. 142–146.
31. Хоружа Л. Проектна культура вчителя: етичний компонент. Шлях освіти. 2006. № 4. С. 11-15.

32. Чепіль М. М. Педагогічні технології: нав. посіб./ М. М. Чепіль, Н. З. Дуднік. К.:Академвидав, 2012. 224 с.

33. Ящук С. М. Розвиток творчого потенціалу учнів у процесі проектно-технологічної діяльності. Рідна школа. 2004. №4. 9– 11 с.